Parlament Europejski
2019-2024

Komisja Spraw Zagranicznych

2022/2195(INI)

13.3.2023

PROJEKT SPRAWOZDANIA

w sprawie Uzbekistanu
(2022/2195(INI))

Komisja Spraw Zagranicznych

Sprawozdawca: Ilhan Kyuchyuk

Sprawozdawca komisji opiniodawczej będącej komisją zaangażowaną zgodnie z art. 57 Regulaminu:
Roman Haider, Komisja Handlu Międzynarodowego

SPIS TREŚCI

Strona

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO 3

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

w sprawie Uzbekistanu
(2022/2195(INI))

Parlament Europejski,

– uwzględniając wspólny komunikat Komisji i Wysokiego Przedstawiciela Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa z 15 maja 2019 r. pt. „UE i Azja Środkowa: nowe możliwości wzmocnienia partnerstwa” (JOIN(2019)0009),

– uwzględniając konkluzje Rady z 17 czerwca 2019 r. w sprawie nowej strategii wobec Azji Środkowej,

– uwzględniając wspólny komunikat Komisji i Wysokiego Przedstawiciela Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa z 19 września 2018 r. pt. „Łącząc Europę i Azję – elementy składowe strategii UE” (JOIN(2018)0031),

– uwzględniając wspólny komunikat Komisji i Wysokiego Przedstawiciela Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa z 1 grudnia 2021 r. pt. „Strategia Global Gateway” (JOIN(2021)30),

– uwzględniając wyniki 18. posiedzenia ministrów spraw zagranicznych UE–Azja Środkowa, które odbyło się 17 listopada 2022 r. w Samarkandzie i podczas którego skupiono się na poszukiwaniu rozwiązań wspólnych problemów,

– uwzględniając wspólny komunikat prasowy szefów państw Azji Środkowej i przewodniczącego Rady Europejskiej wydany po pierwszym regionalnym posiedzeniu wysokiego szczebla, które odbyło się 27 października 2022 r. w Astanie,

– uwzględniając wspólne oświadczenie prasowe prezydenta Republiki Uzbekistanu Shavkata Mirziyoyeva i przewodniczącego Rady Europejskiej Charles’a Michela z 28 października 2022 r.,

– uwzględniając Umowę o partnerstwie i współpracy ustanawiającą partnerstwo między Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Uzbekistanu, z drugiej strony[1],

– uwzględniając 18. posiedzenie Podkomisji Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych, Praw Człowieka i Kwestii Pokrewnych działającej na podstawie Umowy o partnerstwie i współpracy UE–Uzbekistan 29 marca 2022 r.,

– uwzględniając uwagi końcowe Komitetu ONZ ds. Likwidacji Dyskryminacji Kobiet z 1 marca 2022 r. dotyczące szóstego sprawozdania okresowego Uzbekistanu,

[1] Dz.U. L 229 z 31.8.1999, s. 3.

– uwzględniając uwagi końcowe Komitetu Praw Człowieka ONZ dotyczące piątego sprawozdania okresowego Uzbekistanu z 1 maja 2020 r. w sprawie Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych,

– uwzględniając sprawozdanie specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. promocji oraz ochrony praw człowieka podczas zwalczania terroryzmu po oficjalnej wizycie w Uzbekistanie w dniach 29 listopada – 7 grudnia 2021 r., opublikowane 25 lutego 2022 r.,

– uwzględniając sprawozdanie końcowe misji obserwacji wyborów Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie w sprawie wyborów prezydenckich przeprowadzonych 24 października 2021 r., opublikowane 22 kwietnia 2022 r.,

– uwzględniając swoje zalecenie z 26 marca 2019 r. dla Rady, Komisji i wiceprzewodniczącej Komisji / wysokiej przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa w sprawie nowej kompleksowej umowy między UE a Uzbekistanem[2],

– uwzględniając swoje poprzednie rezolucje w sprawie Uzbekistanu,

– uwzględniając art. 54 Regulaminu,

– uwzględniając opinię przedstawioną przez Komisję Handlu Międzynarodowego,

– uwzględniając sprawozdanie Komisji Spraw Zagranicznych (A9-0000/2023),

A. mając na uwadze, że Uzbekistan odgrywa kluczową rolę w Azji Środkowej, która jest regionem o strategicznym znaczeniu dla UE, jeśli chodzi o bezpieczeństwo, łączność, dywersyfikację źródeł energii, rozwiązywanie konfliktów i obronę wielostronnego międzynarodowego porządku opartego na zasadach;

B. mając na uwadze, że negocjacje w sprawie wzmocnionej umowy o partnerstwie i współpracy między Unią Europejską a Uzbekistanem (EPCA), która aktualizuje istniejącą umowę o partnerstwie i współpracy podpisaną w 1999 r., zostały oficjalnie rozpoczęte 23 listopada 2018 r. i pomyślnie zakończone 6 lipca 2022 r.; mając na uwadze, że do wejścia w życie wzmocnionej umowy o partnerstwie i współpracy wymagana jest zgoda Parlamentu Europejskiego;

C. mając na uwadze, że UE przeznaczyła 76 mln EUR na pierwsze cztery lata (2021–2024) swojego siedmioletniego wieloletniego programu orientacyjnego na lata 2021–2027 na rzecz Uzbekistanu, a dodatkowe 7 mln EUR – na wspieranie praw człowieka i organizacji społeczeństwa obywatelskiego;

D. mając na uwadze, że 1 lipca 2022 r. w Republice Karakałpackiej wybuchły protesty związane z publikacją proponowanych zmian w konstytucji Uzbekistanu, które zniosłyby jej status suwerennej republiki w Uzbekistanie i jej prawo do odłączenia się; mając na uwadze, że władze odpowiedziały represjami, w wyniku których zginęło co najmniej 21 osób; mając na uwadze, że 13 stycznia 2023 r. 22 osoby skazano za udział

[2] Dz.U. C 108 z 26.3.2021, s. 126.

w protestach, a Dauletmurat Tajimuratov, prawnik oskarżony o przewodzenie protestom, został skazany na 16 lat więzienia; mając na uwadze, że 7 lutego 2023 r. rozpoczął się proces przeciwko kolejnym 39 osobom oskarżonym o udział w protestach;

E. mając na uwadze, że według rankingów organizacji Freedom House „Wolność na świecie” i „Wolność w internecie” z 2022 r. w Uzbekistanie „nie ma wolności”, zaś w rankingu organizacji Reporterzy bez Granic „Wolność prasy na świecie” z 2022 r. Uzbekistan zajął 133. miejsce na 180 państw, co stanowi poprawę w porównaniu z 157. miejscem w 2021 r., chociaż ogólny wynik tego kraju się pogorszył;

F. mając na uwadze, że Komisja Spraw Zagranicznych Parlamentu odwiedziła Uzbekistan w dniach 23–24 lutego 2022 r.; mając na uwadze, że Delegacja do Komisji Współpracy Parlamentarnej UE–Kazachstan, UE–Kirgistan, UE–Uzbekistan i UE–Tadżykistan oraz ds. Stosunków z Turkmenistanem i Mongolią regularnie odwiedza Uzbekistan;

Stosunki między UE a Uzbekistanem

1. z zadowoleniem przyjmuje zakończenie negocjacji w sprawie wzmocnionej umowy o partnerstwie i współpracy między UE a Uzbekistanem, która tworzy nowe, nowoczesne i ambitne ramy umożliwiające pogłębienie stosunków dwustronnych; przypomina, że w umowie silnie zaakcentowano wspólne wartości, demokrację i praworządność, prawa człowieka i podstawowe wolności oraz zrównoważony rozwój; zauważa, że stanowi ona również podstawę wzmocnionej współpracy w dziedzinie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, w tym w kwestiach takich jak stabilność regionalna, współpraca międzynarodowa i zapobieganie konfliktom;

2. odnotowuje ambitne reformy zaplanowane w ramach strategii rozwoju nowego Uzbekistanu na lata 2022–2026, której celem jest osiągnięcie rzeczywistych zmian w tym kraju w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego, skutecznej administracji i poszanowania praw człowieka; zaznacza, że reforma konstytucyjna jest szansą na wzmocnienie praworządności i nadanie reformom solidnej podstawy prawnej; wzywa władze Uzbekistanu do kontynuowania tego procesu w porozumieniu z obywatelami i zainteresowanymi stronami, w tym z Komisją Wenecką Rady Europy, w oparciu o normy międzynarodowe i najlepsze praktyki;

Współpraca regionalna, stosunki międzynarodowe i globalne wyzwania

3. zauważa, że Uzbekistan ma wyjątkową pozycję jako siła napędowa współpracy regionalnej, która pomogłaby Azji Środkowej stać się bardziej odporną i zamożną przestrzenią gospodarczą i polityczną o gęstszej sieci wzajemnych powiązań; zachęca UE do większego zaangażowania politycznego w Azji Środkowej zgodnie z jej znaczeniem geostrategicznym; podkreśla ogromny potencjał wzajemnie korzystnej współpracy w zakresie zrównoważonej łączności – w szczególności za pośrednictwem inicjatywy Global Gateway – oraz energii i bezpieczeństwa;

4. uznaje, że rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie i jej konsekwencje oznaczają zarówno trudności, jak i możliwości dla Uzbekistanu i innych państw Azji Środkowej, które tradycyjnie utrzymywały bliskie stosunki z Rosją; zauważa, że Uzbekistan wstrzymał się od głosu w głosowaniu nad rezolucjami Zgromadzenia Ogólnego ONZ w sprawie Ukrainy, w szczególności rezolucjami z 2 marca 2022 r., 24 marca 2022 r. i 23

lutego 2023 r., w których zaapelowano o zakończenia rosyjskiej ofensywy i natychmiastowe wycofanie się Rosji z Ukrainy; zauważa, że w 7 kwietnia 2022 r. Uzbekistan sprzeciwił się wykluczeniu Rosji z Rady Praw Człowieka ONZ; odnotowuje, że przywódców polityczni Uzbekistanu zobowiązali się, że nie będę umożliwiać obchodzenia sankcji nałożonych na Rosję;

5. odnotowuje, że Uzbekistan od dawna utrzymuje bliskie stosunki z Afganistanem i podtrzymał je po przejęciu władzy przez talibów; pochwala wysiłki Uzbekistanu na rzecz złagodzenia dotkliwego kryzysu humanitarnego w Afganistanie przez dostarczanie pomocy humanitarnej i energii elektrycznej; zwraca się do Uzbekistanu, aby wykorzystał kontakty z talibami do tego, by domagać się poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności wszystkich Afgańczyków, w szczególności kobiet, dziewcząt i mniejszości, co jest zasadniczym warunkiem większego zaangażowania międzynarodowego w Afganistanie; ponownie zdecydowanie potępia decyzje talibów o zakazie udziału kobiet i dziewcząt w szkolnictwie średnim i wyższym oraz o zakazie zatrudniania kobiet w organizacjach pozarządowych;

6. z zadowoleniem przyjmuje porozumienie między Uzbekistanem a Kirgistanem z 27 stycznia 2023 r. w sprawie wytyczenia granicy między obydwoma krajami, co stanowi rozstrzygnięcie spornych kwestii między obiema stronami i kończy proces, który trwał przez trzy dziesięciolecia;

Prawa człowieka i podstawowe wolności, praworządność i społeczeństwo obywatelskie

7. ubolewa z powodu ofiar śmiertelnych w wyniku protestów w Republice Karakałpackiej, które miały miejsce 1 i 2 lipca 2022 r.; wzywa władze, aby przeprowadziły dochodzenie w sprawie działań sił bezpieczeństwa, które doprowadziły do śmierci i obrażeń wśród demonstrantów, i aby postawiły winnych przed sądem; wzywa do zapewnienia niezależności i przejrzystości procesów sądowych w sprawach związanych z protestami; z zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie władz Uzbekistanu do utrzymania obecnego statusu konstytucyjnego Karakałpacji;

8. podkreśla, że społeczeństwo obywatelskie może odegrać ważną rolę we wspieraniu skutecznych i inkluzywnych reform i dobrego sprawowania rządów; ubolewa, że rozporządzenie w sprawie koordynacji między niekomercyjnymi organizacjami pozarządowymi a organami publicznymi przy realizacji projektów finansowanych z dotacji międzynarodowych, zatwierdzone dekretem nr 328 Rady Ministrów Uzbekistanu z 13 czerwca 2022 r., wprowadza przeszkody w rejestrowaniu organizacji pozarządowych i nakłada obowiązki na organizacje pozarządowe otrzymujące środki finansowe z zagranicy, co ogranicza przestrzeń działalności społeczeństwa obywatelskiego i utrudnia korzystanie z wolności zrzeszania się;

9. zaznacza, że trzeba zapewnić poszanowanie praw dziennikarzy, niezależnych blogerów i obrońców praw człowieka oraz ich ochronę przed nękaniem, naciskami i groźbami, a także przeprowadzić dochodzenia w sprawie wszelkich wymierzonych przeciwko nim ataków;

10. zauważa, że pomimo przyjęcia szeregu ustaw, w tym ustawy o ochronie kobiet przed molestowaniem i przemocą z 2019 r., przemoc wobec kobiet ze względu na płeć pozostaje powszechna; ubolewa, że w ustawodawstwie Uzbekistanu przemoc domowa

nie jest zdefiniowana ani uznawana za odrębne przestępstwo; wzywa władze, aby podjęły działania w celu spełnienia przez Uzbekistan obowiązków wynikających z Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, zgodnie z uwagami końcowymi Komitetu ONZ ds. Likwidacji Dyskryminacji Kobiet dotyczącymi szóstego sprawozdania okresowego Uzbekistanu; wzywa władze Uzbekistanu do współpracy z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i partnerami międzynarodowymi w celu rozwiązania tych problemów;

°

° °

11. zobowiązuje swoją przewodniczącą do przekazania niniejszej rezolucji Radzie, Komisji oraz wiceprzewodniczącemu Komisji / wysokiemu przedstawicielowi Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa, a także prezydentowi, rządowi i parlamentowi Republiki Uzbekistanu.